

Milá maminko a milý tatínku,

už se mi nelíbí, jak se dospělí vyjadřují k tomu, jak dnešní děti mluví. Ano, mluví často špatně a není jim pořádně rozumět. Ale je to naše vina? Anebo je to vina rodičů, kteří často neví, jak to děti naučit, nebo se o to dokonce ani nezajímají? Chci vám tedy říct, co všechno máte v rukách, a jak snadné to vlastně je.

První věc, kterou bych rád sdělil je, že **vzory toho**, jak mám mluvit, jste pro mě vy. Takže když spolu mluvíte málo, mám **málo podnětů** k tomu, abych vůbec řeč považoval za důležitou. To, že spolu mluvíte nehezky, odsekáváte si, křičíte na sebe, nebo naopak dlouze mlčíte, mi taky nepomáhá. Pak si myslím, že to je obvyklý způsob, jak si něco sdělit, ale vy se na mě za to zlobíte. Ano, umíte se mnou oba mluvit i vlídně, ale stejně **mám zmatek** v tom, proč se na mě zlobíte za to, že dělám to samé, co vy.

Předpoklady správného řečového vývoje

Mám na vás **několik přání**:

- 1) Tohle je první z nich: **bud'te mi příkladem** toho, co se po mě chce. Když chcete, abych jednal správně, ukažte mi to, co to podle vás znamená.
- 2) Druhé přání je, abyste se ale ujistili, že jsem **rozuměl tomu**, co jste chtěli. To, že tomu rozumíte vy, neznamená, že jsem to pochopil.
- 3) A za třetí – musí to být **v mých silách**. Pokud se bez vás neobejdu, nechtějte po mě, abych to zvládl sám. To, že mluvíte se mnou a že mluvíte spolu, je málo. Já potřebuji, abychom **mluvili spolu všichni**. Nejlépe vždy, když se sejdeme doma a úplně **nejraději u jídla**. U jídla se nejlépe sdělují zážitky, to, jak jsme si chyběli, i to, co se mám povedlo či nepovedlo. Proto nedělejte u jídla dusno a netvrďte, že u jídla se nemluví. **U jídla se mluví nejlépe**. Jen stačí dodržovat zásady, že když mluví jeden, ostatní ho poslouchají a že se nemluví s plnou pusou. Dusno u jídla a dusno obecně mi brání v tom, abych se otevřel a chtěl vám něco říkat. A zrovna tak mě zajímá, co jste zažili vy.
- 4) Proto mám čtvrté přání – **povídejme si u jídla**, říkejme si, co se nám povedlo, jak jsme si chyběli, jaké jsme měli starosti a vzájemně se podporujme.

Vzpomínáte, jak jste se mnou chodili po bytě a ukazovali mi jednotlivé předměty, kterým jste dávali jména? A pak jste se mě ptali, který je který, abyste zjistili, jestli si je už pamatují? Ano, neuměl jsem je hned pojmenovat, protože moje pusinka a obratnost jazýčku ještě nebyly dost velké. **Ale to neznamená, že jsem nerozuměl.**

Víte, milí rodiče, řeč má svoje dvě roviny. Tu, která se nám **děje v hlavě**, která se jmenuje MYSLÍM, a ta, kterou **pouštíme ven**, tedy MLUVÍM. Ta první se vyvíjí prakticky hned od narození a divili byste se, čemu všemu jsem rozuměl už jako miminko. Ta druhá se vyvíjí složitěji, protože je závislá na mnoha oblastech.

Především je to vaše pochopení, že dříve, než my děti rozumíme slovům, rozumíme tónu řeči. První řeč, kterou chápeme, je **tzv. prozodie**, což je **emoční obsah řeči**. Proto je pro nás důležité, abyste na sebe byli laskaví, protože bezpečně poznáme, když jste na sebe nebo na nás zlí. A ujišťuji vás, že křikem nejdu uklidnit, jediné zastrašit.

- 5) Proto mám páté přání – **nezastrašujte mě a nevyhrožujte mi**, co se mi stane, když... Mě stačí vysvětlit, co po mě chcete, a ukázat mi to.

Stejně jako druhá řeč, kterou se učím dříve než slova, **řeč těla**. Potřebuji se koupat ve vaší přízni, mít vždycky vaši **bezpečnou náruč**, když potřebuji. Svět je tak veliký a mám z něj občas hodně velký strach. A to, že mě obejmete a vyjádříte mi svou bezpečnou převahu, **mě uklidní**, že to zvládnou. Že to zvládnou s vámi a vy mě v tom nenecháte, když se ještě nebudu na nějaký výkon cítit.

Když mi hrozíte, pokřikujete na mě a jste neochotní se mi věnovat, nedivte se **jsem zmatený** a nevím, co mám dělat.

- 6) Proto mám další přání – vždycky když potřebuji, **obejměte mě**, stiskněte mě a vyjádřete mi, že se nemusím bát. Možná se budete divit, ale přibližně osmkrát z deseti zlobení na sebe upozorňuji jen proto, že jsem dostal strach a jen potřebuji ujistit vaši vlídnou náručí. Jinak se uzavřu do sebe a nic vám neřeknu! Platí to o gestech, výhružně zdviženém prstu nebo dokonce o tělesných trestech.
- 7) Když mi tvrdíte, že slabší se nebije, tak to nedělejte ani vy! Proto je moje další přání, abyste se mnou měli **vlídnou trpělivost**. Víím, že rodiče napodobují to, kolik trpělivosti s nimi měli babička s dědečkem – víím, že to jsou vaši rodiče. Prosím vás – buďte trpělivější než oni. Přerůst své rodiče je nejlepší možný cíl.

Samotná řeč je drobný, **každodenní proces učení**. Ale neplet' se, nejde jen o to, jak zřetelně na mě mluvíte. Samozřejmě je dobře, že na mě mluvíte **srozumitelně, pomalu a díváme se do očí**. Ale nápodoba vaší artikulace je velmi složitý proces, který vyžaduje, abych slyšel svůj hlas. Já totiž vaši řeč slyším ušima, lépe řečeno zevním zvukovodem. Ale vlastní řeč slyším pomocí **rezonance lebečních dutin**, což je proces, který začíná až po narození, je to tedy mladší způsob slyšení – mamčin hlas jsem slyšel už když jsem byl v bříšku.

- 8) Moje další přání tedy je – mluvte na mě vlídně, srozumitelně a přiměřeně pomalu, ale **nešišlejte na mě, nedělejte ze mě pitomce**. Jestliže po mě opakujete moje pokusy artikulovat, nepomáhá mi, že je po mě opakujete, i když se vám zdají roztomilé. **JÁ NEJSEM MALÝ, TO VY JSTE OBROVŠTÍ!**

Řečové dovednosti

Možná jste si toho nevšimli, ale **řeč je výdech**. Ano – zkuste něco říct, když se nadechujete, ať si to pořádně uvědomíte. Proto je pro mě mimořádně důležité, abych **uměl dýchat**. Nechci to moc složitě vysvětlovat, protože rodiče se obecně neradi nechávají poučovat, ale potřebuji se naučit dýchat, a to **dýchat správně!** Možná to mámo a táto nepovažujete za důležité, ale většina lidí kolem vás dýchá špatně. Správné a zdravé dýchání je dýchání nosem. Dokonce se rodíme s touto schopností, jen většina rodičů neví, že tu dovednost musí udržovat a rozvíjet. Protože čím víc se rozbíhám při objevování světa, tím častěji mám příležitost zjistit, že ústy do sebe dostanu víc kyslíku. A navíc rychleji. Jenže to pro moje zdraví vůbec není dobré.

Když se nadechuji nosem, vdechovaný vzduch se ohřívá, čistí a zvlhčí. A dříve se v dýchacích cestách proměňuje v kysličník uhličitý, který je jako důležitý krevní plyn zásadní pro metabolismus hormonů.

- 9) Když se nenaučím včas dýchat správně, začnu mít velké problémy nejen s dýchacími cestami a věčně budu usmrkaný, ale hlavně hrozí, že mi zbytní nosní mandle. A já nechci mít kvůli tak náročnému chirurgickému zákroku, jako je „trhání mandle“ strach z lékařů, když je to úplně zbytečné. Proto vás prosím – **učte mě trpělivě a důsledně dýchat nosem**. A nejlépe svým vlastním příkladem, protože i pro vás je to dobré a prospěšné.

Další věc je, jak složitě lze vydechnout. Jak už jsem vám říkal, řeč je výdech. Proto je pro mě moc výhodné, když mě učíte **zábavně vydechnout**. Třeba když jsem sfoukával svíčky na dortu a vy jste se smáli, že mi to nejde. Sfoukávání svíček je moc zábavné, ale je to vlastně jednou za rok... Lze vymyslet spoustu zábavy, jako je foukání do balónku, foukat do pingpongového míčku, **foukat po stole vatovou kuličkou**... A když si to zahrajete se mnou, zjistíte, jak je to těžké. Zejména, když u toho budeme trénovat nadechování nosem... Dýchání, které ovládám, mi hodně zjednoduší samotnou artikulaci.

Nesmíme ale zapomenout na jednu věc – potřebuji, abychom procvičovali nejen dech, ale taky **obratnost mého jazýčku a celé mojí pusinky**. Protože především jazyk k mluvení nutně potřebuji. Ale jak ho mám posilovat, když mě vůbec nenutíte se namáhat? Především vám chci říct, že aby se mi správně roztáhlo patro a vytvořil se mi pěkný čelistní oblouk, **potřebuji KOUSAT**.

Vím, že to zní zvláště, ale napadlo vás někdy, že tzv. **gotické patro** (vysoko vyklenuté a úzké) je pozůstatek z doby, kdy jsem jako miminko potřeboval co nejužší hlavičku, abych prošel bezpečně porodními cestami? Tedy aby moje hlavička byla co nejužší. A to, aby se postupně moje hlava stala dospěláčkou, zabezpečuje fakt, že **musím žvýkat**.

Dokonce všechny děti, když jim k tomu dáte příležitost, rády **žužlají, cumlají a postupně koušou**. A velmi vášnivě. Myslíte, že to je jen tak? Ne, nic se nám neděje jen tak. Potřebuji, aby se i mně postupně patro snížilo a tím rozvinul čelistní oblouk. A zoubky se mi postupně seřadily vedle sebe, jak mají. Víte, že pračlověk nikdy neměl křivé zuby? Protože pořád něco tuhého kousal. Tak mě **nekrmte jen kašičkami** a lupínky s mlékem. Nekrájejte mi všechno na malé kousky. Potřebuji otevírat a zavírat pusinku jak nejčastěji to jde. Tím ji posiluji, a navíc u toho musím namáhat jazýček.

Víte, že dříve děti neznaly každý den čerstvé pečivo? Natož že by se někdo zdržoval tím, okrájet jim kůrku a nakrájet jim chleba na malé kousky... Musely **žvýkat chleba**, který byl většinu týdne tuhý a hutný. Na zdraví dětí to mělo blahodárný vliv. Pro mě totiž není špatné nejen to, že jím jen měkké dobroty, ale že celkově všechno získávám bez námahy. Jak mě jednou mají v zaměstnání zaplatit, když mám všechno bez námahy? Není potřeba mi okrajovat chleba, loupat a vykrajovat jablko, loupat mandarinku... Nejen že potřebuji kousat, ale také se učit **obratnost prstů** a navíc – slupka ovoce a zeleniny obsahuje vlákninu, kterou nutně potřebuji pro své zdraví.

To, aby mě jazýček a mluvidla poslouchaly, je snadné trénovat. Jednak mi stačí **dát důvod mluvit**, a navíc je spousta závažných způsobů, jak mluvidla procvičovat, abych se naučil správně mluvit SÁM. Až na pár výjimek dětí, které mají vývojové problémy, je výuka řeči přirozený proces, který nepotřebuje moc nápravy. Nejdříve důvody mluvit. Podporujte mě

ve výskání, smíchu a tvoření zvuků, když jsem maličký. Mluvte na mě, vyprávějte mi něco a taky – zpívejte mi. To všechno mi vtiskuje chuť mluvit a **napodobovat vás**.

Samotný důvod mluvit je vlastně jednoduchý. Jsou tři hlavní důvody – **pochlubit se, poučit někoho** a moci **si postěžovat**. Proto ale potřebuji, abyste mě naučili něco, čím se mohu pochlubit, měli trpělivost a pokoru, abych vám mohl vysvětlovat, jak se to dělá či jak to máte dělat a taky mám svoje bolístky a trápení – nechte mě si postěžovat. Stačí, když se mě budete ptát, já brzy pochopím, že **abyste mi rozuměli**, musím mluvit jako vy. A když mě budete učit nějakou dovednost, pamatujte si, prosím, že nejdříve to potřebuji dělat s vámi, abych se to naučil správně. Prosím, naučte mě to rovnou správně, ať mě to pak nemusíte přeučovat. Potom potřebuji, abyste mi byli „k ruce“, kdybych potřeboval pomoc. A pak jen abyste byli blízko, pro jistotu. Než to zvládnou SÁM.

Tipy na logopedické procvičování

Když chcete moje mluvidla procvičovat, mám pro vás pár nápadů. Jednak mě moc baví spojovat mluvení s pohybem. Proto se mnou **vytleskejte jména**, slova, učte mě říkadla a básničky. Točte se mnou a hoňte mě – čím víc se u toho bavím, tím větší mám vůli se učit i to, co mi nejde hned.

Nezapomeňte, že mluvení je jen jednou z činností, která se jmenuje **jemná motorika**. Takže procvičováním systému, který řídí a rozvíjí jemně motorickou obratnost, je pro mě velmi důležitý. Tak mě veďte k samostatnosti, abych si například uměl zapnout kalhoty či zavázat boty. Stejně jako veškerá pomoc mamince – když jí pomáhám v kuchyni, pořád používám jemnou motoriku. A samozřejmě lepení, kreslení, vystřihování, vybarvování...

Pamatujte si ale – každá činnost je **spojená s emocí**. Takže pokud mi činnost spojíte se stresem, napětím či strachem, nebudu ji dělat celý život rád. Ale když se budeme radostně bavit a bude mi jasné, že vás to taky baví, budu to naopak celý život dělat rád.

Na procvičování obratnosti jazyčku vám můžu navrhnout **následující cvičení** – aby to bylo užitečné i dobré. Nevím, jestli to mámo a táto víte, ale sladkosti mi nesvědčí a měl bych jich dostávat velmi omezeně a jen za odměnu. Aby pro mě sladkost nebyla samozřejmost, ale opravdu odměna. Protože když chceme posilovat obratnost jazyka, lze to udělat následujícím způsobem.

Naberete na prst trochu Nugety nebo Nutelly a tence ho rozmažete na talířek. Krém okamžitě ztuhne, takže bude daleko větší námaha ho olízat. O to totiž jde – abych nejdříve krém z talířku **úplně dočista olízal**. Když mi to půjde (nebudu mít od krému celý obličej), můžete mi dát náročnější úkol. Třeba abych do krému „vylízal“ co nejtenčí linky, tečky, kolečka... Budu si dobrovolně procvičovat jazyček, protože je to zároveň dobré. Stejně tak je užitečné, když mě naučíte dělat **bublinu ze žvýkačky**. Je to skoro to nejsložitější, co mě jde jazykem naučit. Obtížně se učím artikulovat, když mě můj jazyček neposlouchá. Jen mám přání – **bud'te se mnou trpěliví**, ať nepochybuji, že to má smysl.

Sociální dovednosti

- 10) Další přání mám, abyste mě nenechali vyrůstat jako jedináčka. Nejlepší je, když mám **staršího sourozence**, kterého stačí jen pozorovat, protože se učím snáz od dítěte než od vás, dospělých. Anebo mi pořiďte mladšího sourozence, abych měl motivaci **být lepší**. Když mi totiž správně vysvětlíte, jak důležité je, abych to jednou

brášku nebo sestřičku naučil já, budu se to chtít naučit úplně nejvíc sám. A prosím vás, abyste nás **nechali hádat a přít**. Řeč je k tomu, abychom se dohadovali, až se naučíme dohodnout. Tak mi k tomu, prosím, dejte příležitost. A když mít sourozence nebudu, protože vím, že to někdy prostě nevyjde, kamarad'te se s někým, kdo je podobně moudrý jako vy a nechá mě přít se, hádat se, dohadovat se a smlouvat s někým, kdo mi sourozenecký vztah nahradí. Třeba proto, že je taky sám, jako já. Anebo, navrhuji ještě lepší variantu – kamarad'te s někým, kdo má více dětí, ale alespoň jedno v **podobném věku** jako mám já. Více dětí, více podnětů, více příležitostí se učit.

Hádání s dětmi je potřebné, protože mě učí používat mluvení k tomu, abych si něco vyřídil, domluvil či usmlouval. Tak mě uče, která slova se neříkají, abyste se na mě nemuseli zlobit, že říkám ošklivá slova. Ale pozor, prosím vás, abyste je sami nepoužívali.

Všechno, co děláte a říkáte vy mě učí, že tak se to dělá. Nechápu, proč se na mě zlobíte, že jsem řekl slovo, o kterém vlastně nevím, co přesně znamená. Jen jste ho řekli způsobem, který mi přišel důležitý. Opakováním slova v pro mě podobné situaci vlastně chci zjistit, **co přesně znamená**. A když takovou chybu uděláte, dejte mi na starost, abych hlídal, že ta slova neříká doma nikdo. A třeba můžeme dávat za ošklivé slovo do pokladničky penízky... Rád se o to postarám, čím důležitější budu mít úkol na poslouchání, tím lépe mi to půjde.

Ale pozor, když se na mě zlobíte, protože dělám něco, co vy smíte, ale já nesmím, jsem moc smutný, protože **tomu nerozumím**. Všechno co děláte, je něco, co se u nás doma smí. Stejně jako když táta říkal, že je babička tlustá a pak se na mě zlobil, že jsem to babičce řekl. Jak to tedy je s tou pravdou? To raději nemám říkat nic?

Logopedie

Když mi to stejně nepůjde, určitě **pojedeme na logopedii**. To mi zase tak moc nevadí, logopedky a logopedi jsou většinou milí lidé. A paní učitelky ve školce také. Ale prosím vás – dělejte se mnou to, co vám řeknou a dělejte to s chutí. Když dostanu nějaké cvičení, dělejte ho se mnou **ochotně a trpělivě**. Nejlépe mnohokrát za den chvilíčku, aby vznikl správný návyk, než dlouhou dobu jednou denně. Vás taky nebaví dělat dokola něco, co vám moc nejde.

A **nesmějte se mi**, když mi něco nejde, nesmějte se mi, když mi něco nejde hned. A prosím, nemluvte o tom, že mi něco nejde s druhými přede mnou, jako bych tam nebyl. Všechno slyším a klidně si začnu myslet, že jsem opravdu k ničemu. A když si začnu myslet, že jsem k ničemu, nemám vůbec chuť se učit cokoliv. A když se vám nechce, zapomenete, nebo to prostě nestihneme, nelžete, prosím, že jsme to dělali. Učíte mě tím lhát a když to udělám já, budete se na mě zase zlobit. Prostě **řekněte pravdu**, tím mě naučíte říkat pravdu. Já vím, jak to bylo!

Velmi zábavné a zároveň prospěšné je, když mě budete **učit frkat, vyplazovat jazýček**, dělat z něj trubičku a pak s ní ještě foukat... Nebo dělat čertíka a podobné ptákoviny. Všechno, co budu dělat pusou a jazykem mi pomáhá. Není to ale jen o mluvidlech. Abych dobře kontroloval vlastní hlas, potřebuji vydávat různé zvuky, kterým nemusíte rozumět. Některé mě příjemně brní, jiné lechtají a některé jsou prostě jen zábavné. Když si hraju,

nechte mě **štěkat jako psa**, vrčet jako auto či pískat jako vítr. Ale taky potřebuji slyšet dobře vás a okolní svět, abych měl možnost napodobovat zvuky, které slyším správně. Proto mě mooooc baví hrát třeba na **tichou poštu**. Protože to špitání je láskyplné, někdy to funění do ucha lechtá a já mám pocit, že když si spolu hrajeme, náš život je krásný a má společný smysl. Vlastně mě nenapadá, proč bych neměl mluvit správně, když aspoň někdy budeme dělat to, o co jsem vás prosil.

Vztahy mezi rodiči a dětmi

Maminko a tatínku, já na vás úplně spoléhám. Nenechte mě pochybovat, jestli mě máte rádi. Mám na vás ale ještě jedno přání. Vy si to nepamatujete, ale pro nás děti je bezpečný svět jen ten, kde **jsste na blízku**. Hlavně maminka, ale úplně nejlepší je, když jsme tam všichni. Ale já se potřebuji naučit v tom velkém světě přežít, obstát, prosadit se... Proto si, prosím, pamatujte, že když máte pocit, že zlobím, neposlouchám, nechci si čistit zoubky..., je to většinou proto, že **potřebuji ujistit, že to všechno postupně zvládnou**.

Nikdy nade mnou **nesmíte ztratit převahu**. Pro mě je důležité, že mě máte rádi, ale ten pocit převahy, který máte, je pro mě ještě důležitější. Zlobím se, když jste maminko nebo tatínku nejistí. Potom klidně mluvím jako batolátko, protože když se moc bojím, stane se mi to, že **přestanu chtít růst**, být rozumný, činorodý a chci být znovu miminko. Protože miminka nemají starosti. A když něco nevíte, tak se poraďte, paní učitelka ve školce ví skoro všechno! Nikdy nade mnou nesmíte ztratit vlídnou převahu.

Je pro mě důležité, abyste mě měli rádi, abyste dělali to, co mi tvrdíte, že se má dělat, abyste nedělali, co tvrdíte, že se dělat nemá, je skvělé, když mám krásné hračky a doma jsou dobroty. Ale nejdůležitější je, že **jsem si jistý, že víte, co máte dělat**. Vlastně jsem pochopil, proč křičíte – protože si nevíte rady. Ale to mi nepomáhá, bojím se víc než vy. A nevádí mi, že si někdy trváte na něčem, co se mi nechce. Jen si, prosím, **vlídně trvejte** na svém. Když na mě jen pokřikujete, co mám dělat, ale netrváte si na tom, nevím, čemu mám vlastně věřit. A zase nevím, jestli chci být velký kluk.

Ale my děti jsme bez vás na blízku vystrašené a potřebujeme, abyste nás připravili na to, že nebudete vždycky „po ruce“. Prostě nás připravili na život. Naučili nás postupně, že vás k životu nepotřebujeme, teprve potom začneme chápat, že závislost na rodičích je něco jiného než láska k nim. Nechte mě, abych vás měl rád. A to tím, že se **bez vás obejdu**, ale **jsme spolu rádi**.

Nepomáhá mi, když za mě děláte něco, co bych zvládl. Ve skutečnosti mám pocit, že jsem neschopný a že nevěříte, že bych to zvládl. A pozor! Postupně ale zjistím, že to je pohodlné. A vyrostete ze mě **nejistý lenoch**. Opravdu výborná vyhlídka... Tak se nebojte vést mě k samostatnosti, učit mě, jak daleko od vás se nemusím bát, abych byl ve školce rád a nebál se, že vás už nikdy nevidím.

Moc důležité pro mě je, abych si **prošel obrovským hněvem**, že už nechcete všechno dělat podle mě. Protože když jsem byl maličký, všechno se točilo kolem mě. Zvykl jsem si na to, dokonce jsem nic jiného neznal. Ale potřebuji, abyste mě nejdříve učili co nejvíc činností kolem sebe, abych **chtěl být samostatný**. Pak se mi ten těžký úkol – přijmout, že už se svět nebude a nemá točit jen kolem mě, bude zvládat lépe. A nevádí, že se moc zlobím. **Jen se**

na mě nezlobte, že se zlobím. Potřebuji navíc přijmout, že něco nedostanu nejen teď, ale něco taky nemám dostat nikdy. Třeba sladkosti před večeří.

Dokud nebudu mít prožité období, kterému říkáte vzdor, nejsem vlastně ještě úplně dítě, ale trochu jsem stále závislé batolátko. A nemám důvod se domnívat, že nemám právo se tak i chovat a samozřejmě tak i mluvit.

Na závěr chci, maminko a tatínku, říct, že nemám **nikoho důležitějšího než vás**. Proto potřebuji **rozumět tomu, co po mě chcete**. Proto se, prosím, **nejdříve domluvte**, co po mě chcete, neumím si vybrat, co platí, když nejste jednotní. Respektujte se, mluvte spolu a po mě chtějte až to, na čem se shodnete. Ty, táto, pochop, že maminka mě nosila pod srdcem a zná mě lépe. Ale nedovol jí, aby mi posluhovala a dělala ze mě miminko déle, než je nutné. A ty zase mámo, respektuj tátu a vlídně mu vysvětluj, jak je respekt a podpora pro tebe důležitá. A chval ho, táta to má moc rád. Ostatně tatínku, maminka také...

Když se na sebe zlobíte, často se bojím, že jsem to zavinil já. To, jak se k sobě chováte, je pro mě **nejdůležitější vzor** toho, jak se jednou sám budu chovat k ženám. To přece je moc důležité! A kdybych měl sestřičku, budete jí zase učit, co všechno si má nebo nemá nechat líbit. Myslete na to, že budu dospělý a potřebuji se v tom rychle se měnícím světě vyznat. Není pro mě dobře, když všechno dostávám bez zásluhy, stejně jako když se na mě zlobíte za něco, co jste mě nenaučili. A když si nevíte rady, běžte se poradit.

Poslední, co vám chci říct je, že všechno, co jsem vám řekl, platí stejně pro holky.

Váš Jirka

*Autorem fiktivního dopisu dítěte rodičům, obsahujícího výchovné rady a doporučení pro rozvoj řeči a osvojení si návyků důležitých pro komunikaci, je **Mgr. Jiří Halda**, speciální pedagog a rodinný terapeut.*